

УДК 378:430

DOI: 10.17721/2413-7065.1(94).2025.323506

**СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНОЗНАВЧОЇ ДУМКИ У ФРН**

Катерина НАСТОЯЩА

orcid.org/0000-0002-2338-9448

доктор соціологічних наук, завідувачка відділу філософії та геополітики

НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка

email: kvitka2155@gmail.com

Вікторія ПАЗДРІЙ

orcid.org/0009-0003-5366-6789

аспірантка НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка

email: vikarazdrii@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена сучасним українознавчим дослідженням у наукових і освітніх організаціях Берліна та федеральних земель Німеччини: Баварії, Мекленбурга-Передньої Померанії, Саксонії, Саксонії-Ангальт, Нижньої Саксонії, Північного Рейну-Вестфалії, Гессена, Бранденбурга. Висвітлено особливості українознавчої діяльності, окреслено її основні здобутки, зокрема в українсько-німецькій науковій співпраці. Відзначені персоналії сучасних німецьких дослідників, які зробили найбільший внесок у розвиток українознавства у ФРН. Визначено перспективи подальшого становлення українознавчої думки в українській діаспорі в Німеччині.

Ключові слова: українознавство у ФРН, Ukrainian Studies, українська діаспора в Німеччині, світова україністика, українсько-німецька співпраця.

Постановка проблеми. Героїчна боротьба українців проти російського загарбника стимулювала інтерес світової наукової громади до українознавства як науки, яка інтегрувала досягнення різних гуманітарних дисциплін у дослідження українства як етнокультурної спільноти. Німеччина історично стала однією із перших європейських країн, де позиції української діаспори були сильними з самого початку ХХ ст., а українознавча думка розвивалася досить стрімко й самобутньо. Тому виникає потреба у ґрунтовному аналітичному дослідженні того, яким є сучасний стан розвитку українознавчих досліджень у німецькому культурному просторі та яким може бути їхній подальший розвиток. Студіювання цих питань окреслює

подальші перспективи українсько-німецької співпраці у дослідженні вагомих українознавчих проблем, які дотичні і до актуальних питань гуманітарних наук на світовому рівні.

Огляд досліджень і публікацій. При масштабності й багатоплановості українознавчої роботи в Німеччині на сьогодні наявна досить мала кількість описових та аналітичних досліджень, які б її всебічно висвітлювали. Так, К. Кобченко проаналізувала феномен Українського вільного університету в Мюнхені у повоєнний час [34]. Т. Гавриленко висвітила роль УВУ як центру збереження національної ідентичності українських дітей-біженців в умовах російсько-української війни [30].

Освітні й наукові зв'язки України і

© Настояща К., Паздрій В.

Німеччини в контексті взаємин західної української діаспори з Україною розглядала Л. Отрошко [36]. О. Григоревська зосереджувала увагу на європейських (включно із німецькими) проектах підтримки українських науковців в умовах вимушеної міграції під час воєнного стану у 2022–2024 рр. [31]. І. Краснодемська звертала увагу на вагомій питанні національно-патріотичного виховання української молоді в європейських країнах (у т. ч. Німеччині) в умовах сьогодення [35]. Однак досі бракує наукових розвідок, які б детально розкривали стан і динаміку тематичних українознавчих досліджень в окремих федеральних землях, освітніх установах і наукових центрах ФРН.

Мета статті – розглянути основні тенденції українознавчої освітньої й наукової діяльності в Берліні та федеральних землях Німеччини (Баварія, Мекленбург-Передня Померанія, Саксонія, Саксонія-Ангальт, Нижня Саксонія, Північний Рейн-Вестфалія, Гессен, Бранденбург), визначити перспективи розвитку можливого партнерства українських та німецьких учених в українознавчих дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. У ФРН наразі діє найбільше серед усіх європейських країн науково-дослідних і науково-освітніх українознавчих центрів (Ukrainian Studies). Більшість із них були створені й функціонують на базі славістичних інститутів (факультетів, відділів, кафедр тощо) та осередків із вивчення країн Центрально-Східної Європи, їхньої історії, мови, літератури, культури тощо. Вони розпочали свою діяльність після завершення Другої світової війни й залежно від свого перебування, чи то у вільній Німеччині, чи то в тоталітарній її частині, виконували

суто практичні завдання – вивчення супротивника, протидії пропаганді й насаджування своїх цінностей. Зрозуміло, що головна увага у прорадянських центрах приділялася виключно російській мові, літературі, культурі, історії росії й радянського союзу тощо, а Україна й усе українське перебували на маргінесах зацікавлень дослідників. Як альтернатива радянізованим українознавчим центрам паралельно працювали наукові центри та установи свідомої діаспори. Значна частина таких центрів зосереджена в Баварії, деякі діють в інших федеративних землях Німеччини.

Баварія. Найдавнішим українознавчим центром у ФРН став Український вільний університет у Мюнхені, *Ukrainische Freie Universität*. Хоча університет був заснований у 1921 р. у Відні, а з 1921 по 1945 р. функціонував у Празі, він став потужним українознавчим центром у Мюнхенський період (з 1945 р. і донині). УВУ є першим навчальним закладом із заснованих емігрантами з України (і найстарішим приватним університетом Німеччини). У числі засновників університету були колишній голова Української Центральної Ради, відомий професор історії М. Грушевський, і О. Колесса, колишній депутат австрійського парламенту, голова дипломатичної місії Західноукраїнської Народної Республіки в Римі, професор історії літератури [33].

Нині у складі університету працює окремий факультет україністики, українська є однією з мов навчання (разом з німецькою та англійською). Програма з україністики міждисциплінарна, поєднує українську мову, літературу, культуру та історію. У межах українознавчих студій передбачено обмін досвідом з німецькими славістичними інституціями

через спільне проведення конференцій, освітніх заходів і дискусій.

У Мюнхені також функціонує Інститут слов'янської філології (Institut für Slawische Philologie) Університету Людвіга-Максиміліана (Ludwig-Maximilians-Universität München). Він пропонує ґрунтовну підготовку з мовознавства, літературознавства, а також культурознавства в галузі країнознавства й інтермедіальності, у т. ч. українською як однією з основних мов навчання. Спільно з Інститутом філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили та Університетом La Salle University у Філадельфії Інститутом слов'янської філології Університету Людвіга-Максиміліана реалізовується проект «Міжнародний центр української мови як іноземної». В університеті видається щорічник наукових доповідей інтернет-конференцій з українознавства [38].

У Вюрцбурзькому університеті ім. Юліуса Максиміліана (Universität Würzburg, Баварія), який існує з 1402 р., діє Інститут славістики (Institut für Slawistik), заснований у 1957 р. Мовна пропозиція кафедри славістики включає в себе вивчення української мови [23]. Українознавча славістика в JMU Würzburg зосереджується на літературі, культурі й мові у взаємозв'язках із центрально- та західноєвропейським і глобальним контекстами в минулому та сьогоденні.

Ще одним баварським українознавчим центром є Інститут славістики Університету Регенсбурга (Institut für Slavistik der Universität Regensburg) [10]. Зокрема, влітку 2024 р. на базі інституту стали проводитися курси з української мови як іноземної (д-ра Ірини Дудко) із

тренуванням говоріння, читання, письма та розуміння українською мовою на слух у комунікативних сферах: «Знайомство», «Сім'я», «Дозвілля», «Здоров'я» тощо [12]. Учасники курсу дізналися багато нового про культуру та історію України, мали можливість поспілкуватися з українськими студентами, які перебували у Регенсбурзі. У 2022 р. у цьому ж навчальному закладі був успішно реалізований Спільний проект ВМВФ по Україні, схвалений у посібнику фінансування «Малі суб'єкти – сильні разом» [9].

Інститут Східної Європи (Osteuropa-Institut) у Регенсбурзі, створений у 2007 р., проводить дослідження складних економічних та історичних контекстів у Східній Європі, включаючи Україну. Історичні українознавчі матеріали періодично публікуються у «Щорічнику з історії Східної Європи», який видається на базі інституту [18].

Центр мовознавства Університету ім. Фрідріха-Александра, Ерланген-Нюрнберг (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Sprachenzentrum) активно співпрацює з українськими вишами, насамперед КНУ імені Тараса Шевченка (активне партнерство було налагоджене у 2022 р.) [2]. 1 березня 2023 р. у межах спільного проекту РАСТ4 Ukraine проходила відкрита дискусія на тему «Рік повномасштабної війни: підсумки, сценарії, прогнози» через Zoom [16].

На базі кафедри дидактики історії університету ведуться дослідження важливих питань української історії. Зокрема, активно вивчається проблема геноциду ромів в Україні 1941–1944 рр. (Л. Штоклайн) [6].

Берлін. У заснованому в 1948 р.

Вільному університеті Берліна (Freie Universität Berlin) у 1951-му відкрився Інститут східноєвропейських досліджень, у якому проводиться системна українознавча наукова робота та відбуваються тематичні заходи [17]. Українознавча тематика розкривається в дослідженнях з історії, культури, політології, соціології, економіки Східної Європи, а також у міждисциплінарних проектах.

У 2021 р. з нагоди відзначення 30-ї річниці Незалежності України та 70-річчя Інституту східноєвропейських досліджень науковці університету на чолі з проф. Теохарісом Грігоріадісом, разом з німецько-українським академічним товариством та під патронатом DAAD (Deutsche Akademische Austauschdienst, Німецької служби академічних обмінів), організували Дні України в Берліні та Бранденбурзі (16–17 вересня 2021 р.). У межах цього заходу проходила наукова нетворкінг-конференція на унікальній україномовній платформі для обміну досвідом німецько-української співпраці у сфері вищої освіти [32].

Мекленбург-Передня Померанія. До складу заснованого у 1456 р. Грайфсвальдського університету імені Ернста Моріца Арндта (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald [5]) входить кафедра західно- та східнослов'янської філології, де разом із польською мовою поглиблено студіюється українська. Науковці університету беруть активну участь в організації й проведенні щорічної українознавчої конференції Greifswald Ukrainicum у Грайфсвальді.

Професор загальної історії мистецтва в Інституті Каспара Давида Фрідріха при Грайфсвальдському університеті К. Хек спільно з професором раннього модерну О. Ліпінською стали

авторами монографії «Коли прийшла війна... Нові дослідження мистецтва в Україні» («Als der Krieg kam Neue Beiträge zur Kunst in der Ukraine»), яка вийшла друком у 2023 р. [1]. У 2022 р. кафедрою українських культурних студій університету координувався дослідницький проект «(Не)дисциплінований: плюралізація українських студій – розуміння війни в Україні (UNDIPUS)» («(Un)Disciplined: Pluralizing Ukrainian Studies – Understanding the War in Ukraine (UNDIPUS)» [21]. Велика увага у науковій роботі приділяється гендерним аспектам українознавства, проводяться тематичні лекції, як-от «Війна в Україні. Роль жінки в захисті та опорі» (А. Квіт, А. Мартін) [27].

Саксонія. Провідним українознавчим центром землі Саксонія є Інститут славістики Лейпцизького університету (Institut für Slawistik, Universität Leipzig), заснований у 1409 р. Під науковим керівництвом професора університету, доктора А. Артвінської з грудня 2024 р. реалізовується проект репрезентації Голодомору у слов'янських літературах ХХ–ХХІ ст. [15]. Проходять зустрічі з діячами української культури й мистецтва, зокрема письменницею та науковим співробітником Лейпцизького університету Наталкою Сняданко [13]. Організуються мовні курси для початківців і більш досвідчених слухачів.

При цьому ж університеті діє Гуманітарний центр досліджень історії та культури Центрально-Східної Європи (Geisteswissenschaftliches Zentrum zur Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas, GWZO), на базі якого проходять українознавчі дослідження. Центр пропонує електронні навчальні курси «Україна. Історія та сьогодення європейської

держави» для надання німецькому суспільству правдивих знань про українську історію та причини російської агресії проти українців [4]. На базі центру проводяться лекції з історії українських територій, від археології до сучасності, зокрема у 2022–2023 рр. – українсько-британської історикіні Олесі Хромейчук [11]. Проходять також лекційні курси з української культурології й літератури.

Нижня Саксонія. У Геттінгенському університеті імені Георга Августа (Georg-August-Universität Göttingen), заснованому у 1794 р., у межах бакалаврської й магістерської програм із шести слов'янських мов («Слов'янська філологія») можна вивчати українську мову, літературу і культуру. Проводяться регулярні семінари зі славістики, включаючи україністику, у т. ч. на окремій україномовній платформі [22].

Відділ славістики Інституту іноземної філології (Institut für Fremdsprachenphilologien) в Університеті імені Карла фон Осієцького (Carl von Ossietzky Universität Oldenburg) (Ольденбург) проводить наукові українознавчі дослідження з питань країнознавства, мови, культури. Діють курси української мови «з нуля» у межах навчальної програми «Країнознавча компетентність України та Білорусі: мовні та культурні перспективи» («Länderkompetenz Ukraine und Belarus: Sprachliche und kulturelle Perspektiven»). В інституті проходять численні гостьові лекції з актуальних питань україністики [8].

Саксонія-Ангальт. Інститут славістики в Університеті ім. Мартіна Лютера в Галле (Institut für Slawistik der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg) зосереджений на дослідженнях багатьох питань сучасного українознавства. Так,

6–7 грудня 2014 р. на базі університету відбулася міжнародна наукова конференція «Україністика в європейському контексті» («Ukrainistik im europäischen Kontext»). Конференція охопила широкий спектр питань українського мовознавства, літературознавства, історії, філософії та інших гуманітарних дисциплін [25].

7 грудня 2023 р. науковці університету увійшли в число організаторів воркшопу зі свідчень і розповідей про травми щодо актуальних історичних і літературних наративів Голодомору в Україні у меморіалі RED OCHSE в Галле [28]. На базі Інституту славістики проводяться регулярні різнорівневі заняття з української мови.

Гессен. Інститут Гердера (Herder-Institut) у Марбурзі, заснований у 1950 р., спеціалізується на історичних українознавчих дослідженнях. Одним із його актуальних проєктів є «Документування війни Росії проти України. Проблеми живих архівів для виробництва історичних знань (LivArch)», що триватиме з 2024 по 2026 р. На базі інституту спішно реалізовані такі проєкти, як «Полісся як інтервенційний ландшафт. Космос, панування, технології та екологія на європейській периферії 1915–2015» (2015–2019), «Безпечний Львів. Місцева політика в багатоетнічному місті Габсбурзької монархії» (2014–2018) тощо [20].

Північний Рейн-Вестфалія. Слов'янсько-балтійський семінар Вестфальського університету ім. Вільгельма в Мюнстері (Slawisch-Baltisches Seminar der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster) охоплює українознавчі дослідження в дискурсі європейської правової культури (у порівнянні з польською та

російською) [14]. Реалізуються українознавчі проекти молодих учених, наприклад, «Українські пам'ятні місця. З точки зору історії та історії мистецтва» під керівництвом професора Єнса Нібаума і професора, доктора Рікарди Вульпіус [24]. Діють курси української мови, де бажаючі знайомляться з основними структурами української мови, вивчають український алфавіт, а також стандартну вимову й інтонацію, та накопичують базовий словниковий запас.

Бранденбург. При Європейському університеті на Одері (Europa-Universität Viadrina Frankfurt [7]) у м. Франкфурт-на-Одері діє Центр полоністики й україністики (Viadrina Center of Polish and Ukrainian Studies [26]), який пропонує мовні курси й реалізує дослідницькі українознавчі проекти. Результати наукових досліджень презентуються широкому загалу у відеоблозі центру на YouTube. Останні актуальні теми українознавчих студій: деколонізація культурної спадщини в Україні; національне в українському кіномистецтві; соборність як ключова концепція української історії; сучасна німецька україністика; козацькі міфи; Польща в історії України тощо.

У 1995 р. розпочала свою роботу Німецька асоціація україністів (Deutschen Assoziation der Ukrainisten (DAU)) у Берліні. Це незалежна організація науковців, основною метою якої є розширення наукових зв'язків між Німеччиною та Україною, сприяння та поширення українських студій, обмін результатами досліджень і слугування інформаційною платформою для університетів та коледжів, де проводяться дослідження чи викладання про Україну. DAU є членом різноманітних українознавчих

мереж, таких як Міжнародна асоціація україністів (MAU). Найвідоміші проекти організації: щорічна українознавча конференція Greifswald Ukrainicum у м. Грайфсвальд (Німеччина), міжнародна літня школа Viadrinum, проектно орієнтований розвиток потенціалу для організацій з України, Франції, Польщі та Німеччини «Україна дзвонить» (спільно з Фондацією Роберта Боша та Європейським університетом Віадрина, Франкфурт (Одер)) тощо [3].

Висновки. Академічний пейзаж українознавчої Німеччини на сьогодні є досить динамічним. Більшість науковців мають конкретні спеціалізації в українознавстві (наприклад, ранній модерн, ХХ ст., націоналізм, національні меншини України, українська мова і література, культура тощо). Уряд і громадські організації ФРН підтримують численні українознавчі дослідження, які допомагають осмислювати шляхи й напрямки співпраці з Україною, українцями, українською владою і українськими біженцями у Німеччині та ЄС.

Стан розвитку сучасної українознавчої думки в Німеччині відкриває широкі перспективи для ведення міжнародних, міжкультурних та інтермедіальних науково-дослідних тем, написання колективних монографій та інших наукових праць, присвячених українській діаспорі й не лише. Напрацювання німецьких дослідників на сьогодні дають можливість проводити тематичні наукові та науково-практичні конференції з актуальних питань українознавства, культурно-освітні заходи, круглі столи, воркшопи тощо.

Підтримка українознавчих студій сприятиме зміцненню українсько-німецького наукового й освітнього

партнерства через взаємозбагачення двох європейських культур, тісно пов'язаних історично й ментально.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Als der Krieg kam Neue. Beiträge zur Kunst in der Ukraine.* URL: <https://books.ub.uni-heidelberg.de//arthistoricum/catalog/book/1227>
2. Delegation aus der Ukraine besucht FAU-Standorte in Erlangen und Nürnberg. URL: <https://www.fau.de/2022/07/news/fau-schliesst-kooperationsvereinbarung-mit-der-nationalen-universitaet-in-kyiv/>
3. Deutsche Assoziation der Ukrainisten e.V. URL: <https://www.ukrainistik.de/>
4. E-Learning-Kurs «Die Ukraine». URL: <https://leibniz-gwzo.de/en/node/904>
5. *Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald.* URL: <https://www.uni-greifswald.de/>
6. Eröffnung der Ausstellung «Völkermord an Rom:nja in der Ukraine 1941 –1944» und Austausch mit ukrainischer Delegation, 20./21. Oktober 2023. URL: <https://www.geschichtsdidaktik.phil.fau.de/2023/10/31/eroeffnung-der-ausstellung-voelkermord-an-romnja-in-der-ukraine-1941-1944-und-austausch-mit-ukrainischer-delegation-20-21-oktober-2023/>
7. *Europa-Universität Viadrina Frankfurt.* URL: <https://www.kuwi.europa-uni.de/en/>
8. Fakultät III – Sprach- und Kulturwissenschaften Institut für Slavistik. *Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.* URL: <https://uol.de/slavistik>
9. Industrielandschaften in kulturellen Grenzräumen. URL: https://www.uni-regensburg.de/newsroom/presse/mitteilungen/index.html?tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5BhideDate%5D=0&tx_news_pi1%5Bnews%5D=16663&tx_news_pi1%5BsimpleList%5D=1&Hash=3b0eee468e61d02607e06a9c221cbbb1
10. *Instituts für Slavistik der Universität Regensburg.* URL: <https://www.uni-regensburg.de/sprache-literatur-kultur/slavistik/institut/index.html>
11. *Leipziger Ringvorlesung zur Literatur, Kultur und Geschichte der Ukraine.* URL: <https://leibniz-gwzo.de/en/node/904>
12. Lektorin für Ukrainisch. URL: <https://www.uni-regensburg.de/sprache-literatur-kultur/slavistik/institut/sprach-und-kulturwissenschaft/dr-iryna-dudko/index.html>
13. Lesung von Natalka Sniadanko am 17.11.2023. URL: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/news-und-veranstaltungen/detail-1/artikel/lesung-von-natalka-sniadanko-2023-11-09>
14. Literarische Formen europäischer Rechtskultur in Polen, Russland und der Ukraine. *Forschungen zu Recht und Literatur zentral- und osteuropäischer Gesellschaften in vergleichender Perspektive.* URL: <https://www.uni-muenster.de/SFB1385/projektbereichb/teilprojektb01/index.html>
15. Neues Projekt am Lehrstuhl gestartet. Die Erinnerung an den Holodomor in den slawischen Literaturen. URL: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/news-und-veranstaltungen/detail/artikel/die-erinnerung-an-den-holodomor-in-den-slawischen-literaturen-2024-12-13>
16. Open discussion «Year of full-scale war: conclusions, scenarios, forecasts». URL: <https://www.knu-fau-alliance.fau.de/2023/02/24/open-discussion-one-year-of-full-scale-war-conclusions-scenarios-forecasts/>
17. Osteuropa-Institut. *Freie Universität Berlin.* URL: <https://www.oei.fu-berlin.de/ru/kultur/institut/index.html>
18. *Osteuropa-Institut.* URL: <https://web.archive.org/web/20100113153228/http://osteuropa-institut.de/ueber-uns.html>
19. Perspektiven der Ukrainistik in Deutschland. *DAAD Україна.* URL: <https://www.daad-ukraine.org/files/2023/08/Perspektiven-der-Ukrainistik-in-Deutschland.pdf>
20. Projekte. *Herder-Institut.* URL: <https://www.herder-institut.de/projekte/>
21. Research Network Examines the Impact of the War on Ukrainian Society. URL:

- <https://www.uni-greifswald.de/en/university/information/current-news/details/n/research-network-examines-the-impact-of-the-war-on-ukrainian-society/>
22. Seminar für Slavische Philologie. URL: <https://www.uni-goettingen.de/de/50802.html>
23. Slavistik. *Universität Würzburg*. URL: <https://www.neuphil.uni-wuerzburg.de/slavistik/>
24. Ukrainische Erinnerungsorte. Aus historischer und kunstgeschichtlicher Perspektive. URL: <https://www.uni-muenster.de/Geschichte/histsem/OE-G/projekte/ausstellung.html>
25. Ukrainistik im europäischen Kontext. URL: <https://wcms.itz.uni-halle.de/download.php?down=69352&elem=3584669>.
26. *Viadrina Center of Polish and Ukrainian Studies*. URL: <https://www.youtube.com/@viacpu>
27. War in Ukraine. Role of women in defence and resistance. URL: <https://www.uni-greifswald.de/en/university/information/annual-events/details/n/war-in-ukraine-role-of-women-in-defence-and-resistance-new647860bcda76e950624235/>
28. Zeugenschaft und Trauma-Narrative. *Workshop über aktuelle historische und literarische Zugänge zum Holodomor*. URL: <https://wcms.itz.uni-halle.de/download.php?down=66387&elem=3514628>
29. Бовсуновська, К. Деякі райони Німеччини більше не хочуть приймати українських біженців: в чому причина. *УНІАН*. 2024, 24 лютого. URL: <https://www.unian.ua/world/ukrajinski-bizhenci-v-nimechchini-chomu-krajina-ne-hoche-priymati-perešelenciv-12612816.html>
30. Гавриленко, Т. Український вільний університет як центр збереження національної ідентичності українських дітей-біженців в умовах російсько-української війни. *Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики*: зб. матеріалів ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнарод. участю (13 травня 2024 р., м. Київ). Вінниця, 2024. С. 20–23. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/Conference_abstract_collection_2024_30.05.24.pdf#page=21
31. Григоревська, О. Європейські проекти підтримки українських науковців в умовах вимушеної міграції під час воєнного стану у 2022–2024 рр. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2024. № 70. С. 52–66. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49780/1/O_Nryhorevska_NPNBUV_2024_70_FUFKM.pdf
32. Дні України в Берліні та Бранденбурзі. *Freie Universität Berlin*. URL: <https://www.oei.fu-berlin.de/uk/days-of-ukraine/index.html>
33. Історія УВУ. URL: <https://ufu-muenchen.de/universytet/istoriya-uvu/>
34. Кобченко, К. Єдиний український університет у вільному світі: Український Вільний. Університет у Мюнхені в повоєнний час (1945–91). *Ukraina Moderna*. 2022. Vol. 31. URL: <https://doi.org/10.30970/uam.2022.31.1857>
35. Краснодемська, І. Національно-патріотичне виховання української молоді в європейських країнах в умовах сьогодення. *Українознавство*. 2024. № 2 (91). С. 224–241. URL: [https://doi.org/10.17721/2413-7065.2\(91\).2024.308788](https://doi.org/10.17721/2413-7065.2(91).2024.308788)
36. Отрошко, Л. Взаємини західної української діаспори з Україною: періодизація, освітні, наукові та міжнародні зв'язки. *Українознавство*. 2023. № 4 (89). С. 195–216. URL: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293787](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293787)
37. П'ятнадцята міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Діалог мов – діалог культур. Україна і світ» (7–10 листопада 2024 року). URL: <http://www.ukrainistik-konferenz.slavistik.lmu.de>
38. Славістика в Мюнхенському Університеті Людвіра-Максиміліана. URL: <https://www.ukrainisch-zentrum.slavistik.lmu.de/ueber-uns.html>
39. У Німеччині з'являться два центри українських досліджень. URL: <https://www.>

dw.com/uk/u-nimeccini-zavlatsa-dva-centri-ukrainskih-doslidzen/a-68404832

40. Українознавчі студії в Німеччині за крок до відкриття. URL: <https://knu.ua/news/13234>

REFERENCES

1. *When the War Came New. Contributions to Art in the Ukraine*. [online] Available at: <https://books.ub.uni-heidelberg.de//arthistoricum/catalog/book/1227>. [in Deu.]

2. *Delegation from Ukraine Visits FAU Sites in Erlangen and Nuremberg*. [online] Available at: <https://www.fau.de/2022/07/news/fau-schliesst-kooperationsvereinbarung-mit-der-nationalen-universitaet-in-kyiv/> [in Deu.]

3. *German Association of Ukrainists e.V.* [online] Available at: <https://www.ukrainistik.de/> [in Deu.]

4. *E-Learning Course "Ukraine"*. [online]. Available at: <https://leibniz-gwzo.de/en/node/904> [in Deu.]

5. Ernst Moritz Arndt University Greifswald [online] Available at: <https://www.uni-greifswald.de/> [in Deu.]

6. *Opening of the Exhibition "Genocide of Roma in Ukraine 1941–1944" and ExChange with Ukrainian Delegation, October 20/21, 2023*. [online] Available at: <https://www.geschichtsdidaktik.phil.fau.de/2023/10/31/eroeffnung-der-ausstellung-voelkermord-an-romnja-in-der-ukraine-1941-1944-und-austausch-mit-ukrainischer-delegation-20-21-oktober-2023/> [in Deu.]

7. *European University Viadrina Frankfurt* [online] Available at: <https://www.kuwi.europa-uni.de/en/> [in Deu.]

8. *Faculty III – Linguistics and Cultural Studies Institute for Slavic Studies*. [online] Available at: <https://uol.de/slavistik> [in Deu.]

9. *Industrial Landscapes in Cultural Border Areas*. [online] Available at: https://www.uni-regensburg.de/newsroom/presse/mitteilungen/index.html?tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5BhideDate%5D=0&tx_news_

[pi1%5Bnews%5D=16663&tx_news_pi1%5BsimpleList%5D=1&cHash=3b0eee468e61d02607e06a9c221cbbb1](https://www.uni-regensburg.de/newsroom/presse/mitteilungen/index.html?tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5BhideDate%5D=0&tx_news_) [in Deu.]

10. *Institute for Slavic Studies at the University of Regensburg*. [online] Available at: <https://www.uni-regensburg.de/sprache-literatur-kultur/slavistik/institut/index.html> [in Deu.]

11. *Leipzig Lecture Series on the Literature, Culture and History of Ukraine*. [online] Available at: <https://leibniz-gwzo.de/en/node/904> [in Deu.]

12. *Lector for Ukrainian*. [online] Available at: <https://www.uni-regensburg.de/sprache-literatur-kultur/slavistik/institut/sprach-und-kulturwissenschaft/dr-iryna-dudko/index.html> [in Deu.]

13. *Reading by Natalka Sniadanko on 17.11.2023*. [online] Available at: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/news-und-veranstaltungen/detail-1/artikel/lesung-von-natalka-sniadanko-2023-11-09> [in Deu.]

14. *Literary Forms of European Legal Culture in Poland, Russia and Ukraine. Research on Law and Literature in Central and Eastern European Societies from a Comparative Perspective*. [online] Available at: <https://www.uni-muenster.de/SFB1385/projektbereichb/teilprojektb01/index.html> [in Deu.]

15. *New Project Started at the Chair. The Memory of the Holodomor in Slavic Literatures*. [online] Available at: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/news-und-veranstaltungen/detail/artikel/die-erinnerung-an-den-holodomor-in-den-slawischen-literaturen-2024-12-13> [in Deu.]

16. *Open Discussion "Year of Full-Scale War: Conclusions, Scenarios, Forecasts"* [online] Available at: <https://www.knu-fau-alliance.fau.de/2023/02/24/open-discussion-one-year-of-full-scale-war-conclusions-scenarios-forecasts/> [in Eng.]

17. *Institute for East European Studies. Free University of Berlin*. [online] Available at: <https://www.oei.fu-berlin.de/ru/kultur/institut/index.html> [in Deu.]

18. *Institute for East European Studies*. [online] Available at: <https://web.archive.org/web/20100113153228/http://osteuropa-institut.de/ueber-uns.html> [in Deu.]
19. *Perspectives of Ukrainian Studies in Germany. DAAD Ukraine*. [online] Available at: <https://www.daad-ukraine.org/files/2023/08/Perspektiven-der-Ukrainistik-in-Deutschland.pdf> [in Deu.]
20. *Projects. Herder Institute*. [online] Available at: <https://www.herder-institut.de/projekte/> [in Deu.]
21. *Research Network Examines the Impact of the War on Ukrainian Society*. [online] Available at: <https://www.uni-greifswald.de/en/university/information/current-news/details/n/research-network-examines-the-impact-of-the-war-on-ukrainian-society/> [in Eng.]
22. *Seminar for Slavic Philology*. [online] Available at: <https://www.uni-goettingen.de/de/50802.html> [in Deu.]
23. *Slavic Studies. University of Würzburg*. [online]. Available at: <https://www.neuphil.uni-wuerzburg.de/slavistik/> [in Deu.]
24. *Ukrainian Places of Remembrance. From a Historical and Art Historical Perspect*. [online] Available at: <https://www.uni-muenster.de/Geschichte/histsem/OE-G/projekte/ausstellung.html> [in Deu.]
25. *Ukrainian Studies in the European Context*. [online] Available at: <https://wcms.itz.uni-halle.de/download.php?down=69352&elem=3584669> [in Deu.]
26. *Viadrina Center of Polish and Ukrainian Studies* [online] Available at: <https://www.youtube.com/@viacpu> [in Eng.]
27. *War in Ukraine. Role of Women Deutsche Assoziation der Ukrainisten en in Defence and Resistance*. [online] Available at: <https://www.uni-greifswald.de/en/university/information/annual-events/details/n/war-in-ukraine-role-of-women-in-defence-and-resistance-new647860bcda76e950624235/> [in Eng.]
28. *Witnessing and Trauma Narratives. Workshop on Current Historical and Literary Approaches to the Holodomor*. [online] Available at: <https://wcms.itz.uni-halle.de/download.php?down=66387&elem=3514628> [in Deu.]
29. *Bovsunovska, K. (2024, February 24) Some Districts of Germany no Longer Want to Accept Ukrainian Refugees: What is the Reason?* [online] UNIAN. Available at: <https://www.unian.ua/world/ukrajinski-bizhenciv-nimechchini-chomu-krajina-ne-hochepriymati-pereselenciv-12612816.html> [in Ukr.]
30. Havrylenko, T. (2024). *Ukrainian Free University as a Center for Preserving the National Identity of Ukrainian Refugee Children in the Context of the Russian-Ukrainian War. Pedagogical Biography on National-Patriotic Education of Children and Youth: Ideas, Concepts, Practices*: Collection of Materials of the IX All-Ukrainian Scientific and Practical Conference on the History of Education with International Participation (May 13, 2024, Kyiv). TVORY, 20–23. [online] Available at: https://dnpgov.ua/wp-content/uploads/2024/06/Conference_abstract_collection_2024_30.05.24.pdf#page=21 [in Ukr.]
31. Hrygorevska, O. (2024). *European Projects to Support Ukrainian Scientists in the Conditions of Forced Migration During Martial Law in 2022–2024. Scientific works of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 70, 52–66. [online] Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49780/1/O_Hryhorevska_NPNBUV_2024_70_FUFKM.pdf [in Ukr.]
32. *Days of Ukraine in Berlin and Brandenburg. Free University of Berlin*. [online] Available at: <https://www.oei.fu-berlin.de/uk/days-of-ukraine/index.html> [in Ukr.]
33. *History of the Ukrainian Free University*. [online] Available at: <https://ufu-muenchen.de/universytet/istoriya-uvu/> [in Ukr.]
34. Kobchenko, K. (2022). *The only Ukrainian University in the Free World: Ukrainian Free. University in Munich in the Postwar Period (1945–91)*. [online] *Ukraina Moderna*. Available at: [tp://dx.doi.org/10.30970/uam.2022.31.1857](https://dx.doi.org/10.30970/uam.2022.31.1857) [in Ukr.]
35. Krasnodemska, I. (2024). *National and Patriotic Education of Ukrainian Youth in European Countries in the Context of the Present*

[online]. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), 2 (91), 224–241. [online] Available at: [https://doi.org/10.17721/2413-7065.2\(91\).2024.308788](https://doi.org/10.17721/2413-7065.2(91).2024.308788) [in Ukr.]

36. Otroshko, L. (2023). Relations of the Western Ukrainian Diaspora with Ukraine: Periodization, Educational, Scientific and International Relations. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), 4 (89), 195–216. [online] Available at: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293787](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293787) [in Ukr.]

37. *Fifteenth International Scientific and Practical Internet Conference “Dialogue of Languages — Dialogue of Cultures. Ukraine and the World”*. (November 7–10, 2024). [online]

Available at: <http://www.ukrainistik-konferenz.slavistik.lmu.de> (in Ukr.).

38. *Slavic Studies at the Ludwig-Maximilians-University of Munich* [online]. Available at: <https://www.ukrainisch-zentrum.slavistik.lmu.de/uk/ueber-uns.html> [in Ukr.]

39. *Two Centers of Ukrainian Studies to be Established in Germany* [online] Available at: <https://www.dw.com/uk/u-nimeccini-zavlatsa-dva-centri-ukrainskih-doslidzen/a-68404832> [in Ukr.]

40. *Ukrainian Studies in Germany are One Step Away from Opening*. [online] Available at: <https://knu.ua/news/13234> [in Ukr.]

Summary

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN STUDIES IN GERMANY

Kateryna NASTOIASHCHA

orcid.org/0000-0002-2338-9448

Doctor of Sociology,

Head of the Department of Philosophy and Geopolitics of RIUS of Taras Shevchenko National University of Kyiv

email: kvitka2155@gmail.com

Viktoriiia PAZDRII

orcid.org/0009-0003-5366-6789

postgraduate student

of RIUS of Taras Shevchenko National University of Kyiv

email: vikapazdrii@gmail.com

Relevance of the research. The heroic struggle of Ukrainians against the Russian invaders stimulated the interest of the international scientific community in Ukrainian studies as a science that integrates the achievements of various humanitarian disciplines in the study of Ukrainians as an ethno-cultural community. Historically, Germany was one of the first European countries where the Ukrainian diaspora was strong from the very beginning of the twentieth century, and Ukrainian studies developed quite rapidly and originally. Therefore, there is a need for a thorough analytical study of the current state of Ukrainian studies in the German cultural space and how they might develop in the future. The study of these issues outlines further prospects for Ukrainian-German cooperation in the study of important Ukrainian studies issues that are also related to current issues in the humanities at the global level.

The **purpose** of the article is to examine the main trends in Ukrainian educational

and research activities in Berlin and the federal states of Germany (Bavaria, Mecklenburg-Vorpommern, Saxony, Saxony-Anhalt, Lower Saxony, North Rhine-Westphalia, Hesse, and Brandenburg); to determine the prospects for the development of a possible partnership between Ukrainian and German scholars in Ukrainian studies.

Conclusions. The academic landscape of Ukrainian studies in Germany today is quite dynamic. Most scholars specialise in Ukrainian studies (e.g., early modernity, the 20th century, nationalism, national minorities of Ukraine, Ukrainian language and literature, culture, etc.) The German government and civil society organizations support numerous Ukrainian studies that help to understand the ways and directions of cooperation with Ukraine, Ukrainians, the Ukrainian authorities, and Ukrainian refugees in Germany and the EU.

The state of development of contemporary Ukrainian studies in Germany opens up broad prospects for international, intercultural, and intermedial research topics, writing collective monographs and other scholarly works on the Ukrainian diaspora and beyond. The work of German researchers today allows for thematic scientific and practical conferences on topical issues of Ukrainian studies, cultural and educational events, roundtables, workshops, etc.

Support for Ukrainian studies will help strengthen the Ukrainian-German scientific and educational partnership through the mutual enrichment of two rich European cultures that are closely linked historically and mentally.

Keywords: Ukrainian Studies in Germany, Ukrainian Studies, Ukrainian diaspora in Germany, world Ukrainian Studies, Ukrainian-German cooperation.